

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

az „**EGERESKÖNYV**” című,

első osztályosok számára készült olvasókönyv alkalmazásához

Készítette: Kutiné Sahin-Tóth Katalin

2007. augusztus

„A készségek megszerzése, beleértve az olvasást is, értékét veszti, ha annak, amit olvasunk, nincs jelentősége életünkben.”(Bruno Bettelheim)

Az olvasókönyv jellemzői

A tankönyv a szövegértés-szövegalkotás kompetenciaterület programfejlesztésének keretében, az első osztályosok olvasás tanulásához készült. Része annak a taneszköz csomagnak, amely az alapozó szakasz első négy évfolyamára a magyar nyelv és irodalom tantárgy tanításához kínál differenciált képességfejlesztésre alkalmas programot.

Az EGERESKÖNYV metodikai felépítése az írott **szöveg** **mielőbbi megértéséhez, a szövegértő képesség fejlődéséhez segíti hozzá az olvasni tanuló kisiskolást. Betűtanuláson alapuló olvasástanulási módszert alkalmaz, mely a betűk megismerésével párhuzamosan az értő olvasás képességének fejlődését segíti.** A tanult betűkből álló szavak olvasásával, a szavak hosszúságának növelésével, a **szófejlesztéssel**, valamint a szavakat alkotó betűk cseréjével, a **szóformálással** vezeti rá a kisgyermeket az olvasás technikájának elsajátítására, elkerülve a hangösszevonás és betűkapcsolás nehézségeit. **Az olvasástanulás első pillanatától kezdve az értő olvasásra épül, ezért a könyvben nem található az olvasni tanuló kisgyermek értelmetlen, jelentéssel nem bíró betűsorokkal.**

Az Egereskönyv szó- és szöveganyaga figyelembe veszi az iskolás korú gyermekek többségének aktív szókincsét, a kisgyermek közvetlen környezetében, mindennapi szóhasználatában előforduló szavakból építkezik.

A válogatás különös gondot fordít arra, hogy olyan szavak szerepeljenek a tankönyvben, amelyek **anyanyelvi tapasztalatok megszerzésére**, nyelvi megfigyelésekre, későbbi következtetések levonására is alkalmat adnak. Ilyenek például: tol, toll; dob, dobó; nyúl (kétféle jelentéssel), asztalon, széken.

A könyv szóanyaga lehetőséget ad az olvasási képesség differenciált fejlesztésre azzal is, hogy a kisiskolások olvasási szintjének megfelelően szavakat, szókapcsolatokat, mondókákat, találós kérdéseket, verseket kínál a betűk felismeréséhez, majd az olvasáshoz.

Az olvasókönyv tartalma

Az EGERESKÖNYV képes, játékos olvasókönyv, mely az ábécé kis- és nagybetűinek tanulását szolgálja. Főszereplői kisegerek, kétféle grafikai változatban szerepelnek. Egyrészt kedves állatfigurák, melyek végigkísérik az olvasni tanulót a betűk megismerésében, másrészt „elektrotechnikai eszköz” rajzos ábrázolása, mellyel az írás számítógép segítségével megjeleníthető.

E kétféle egér csupán motiváló eszköz, mint ahogy a számítógép billentyűzete is, amely betűtáblaként funkcionál. Ezen színezéssel jelölhető, hogy éppen melyik betűvel ismerkedik a kisiskolás. **Egyetlen feladat sem utal számítógép alkalmazására**, csupán felvillant egy lehetőséget a betűkkel való munkálkodás XXI. századi technikai megoldására.

A tankönyvi oldalak az olvasástanulás didaktikai lépéseit feladatokon keresztül közvetítik:

- hangfelismerés,
- hangszámlálás,
- hang- és betűazonosítás,
- betűfelismerés,
- szóolvasás, szófejlesztés, szóformálás,
- szókapcsolatok olvasása,
- mondatolvasás.

A feladatok változatosak, ugyanakkor a didaktikai feladatnak – pl.: hangfelismerés, szavak átalakítása, új szavak alkotása – többféle megoldási módját kínálják.

A feladattípusokat piktogramokkal jelöljük, ezek megoldása jelenti a 10 lépést. A didaktikai lépések úgy épülnek egymásra, hogy ezeket követve eljusson az olvasni tanuló kisgyermek a szavak olvasásáig. A feladattípusok nem mindig követik a módszertani ajánlásban felsorakoztatott sorrendet. Előfordul az is, hogy egy vagy két feladattípus nem szerepel valamelyik betű tanulásakor, illetve valamelyik feladattípussal többször is találkozunk.

A feladatok értelmezéséhez és megfogalmazásához a könyv végén található „Útjelző a betűtől a szóig 10 lépésben” című tanítói segédanyag ad eligazítást. Abban segíti a tanító munkáját, hogy minden didaktikai lépéshez felsorakoztatja azokat a feladatokat, melyek valamelyike a betűtanítási oldalakon szerepel. Ezek közül választhat a tanító, illetve kiegészítheti ezeket saját felkészültsége alapján alkotott feladatokkal.

Az Útjelző arra is ad néhány példát, hogy az olvasástanulás azonos lépéseit hogyan lehet sokféle módon, változatos formában megfogalmazni.

Az olvasástanulás folyamatát és ütemét természetesen a gyermekek egyéni fejlődése határozza meg. Akik már ismerik a betűket, vagy járatosak az olvasásban, azoknak nincs szükségük a hang és betű azonosítására, így az első „lépéseket” átugorhatják.

Az olvasókönyvben – a következőketesen új és új betűk megjelenése mellett - szavakkal, mondatokkal találkozik a kisgyermek. Értelmetlen betűkapcsolatokat, szótagokat, sohasem olvastatunk.

Az Egereskönyvből olvasni tanuló kisiskolások nem szótagolnak!

A szófejlesztés, szóformálás olvasástechnikai tapasztalat megszerzésére ad alkalmat, így a szavak hosszabbításával vagy a betűcserével alakított új szavak megfigyelése elvezeti a kisgyermeket az olvasáshoz. Fontos, hogy a szavakból újabb szavakat formáljon, tehát **a szövegértés természetessé, elkerülhetetlenné válják a számára.** Nem betűket kapcsol össze, hanem további betűket illeszt a már elolvasott szóhoz, vagy a meglévő betűk cseréjével a szó jelentésének változását idézi elő, pl.: ár – ír; ír – író; óra – órára – óráról.

A betűkkel való találkozás első pillanatától kezdve a szó- és szövegértés motiválja az írott információ megfejtését. Szoros kapcsolat épül az olvasás technikai kivitelezése és az olvasottak megértése között, az olvasástechnika a szövegértés szolgálatában áll.

Az értelem által irányított olvasással elérjük, hogy a kezdő olvasó akkor mondja ki az olvasott szót, ha annak jelentését megértette, ismerős számára. Ezért is fontos, hogy a kezdő olvasók könyvének szóanyaga nyelvileg pontos, az olvasni tanuló korosztály számára ismerős, aktív szókincsében szereplő szavakból álljon.

Az olvasókönyv szerkezete

Az oldalak tervezése határozott tanulásirányítási céllal készült. Minden betű tanulásához négy oldalon kínálunk feladatokat.

Egy-egy új betűt (betűket) bemutató fejezeten belül a feladatok oldalak szerinti eloszlása a következő:

- az **első oldal** feladatai a hangfelismerést, a fonémahallást, a hangszámlálást, a hangok helyének megállapítását szolgálják.
- A **második oldalon** a hang és betű azonosítására, betűfelismerésre, a betű helyének megtalálására, majd – az első mássalhangzó megtanulása után – a betűkkel alkotott szavak olvasására találunk feladatokat.
- A **harmadik oldal** feladatai szóformálással és szófejlesztéssel segítik az új betűvel alkotott szavak olvasását. Ezen az oldalon – a jobb oldali kék mezőben - az olvasásban különböző szinten álló gyermekeknek találunk olvasnivalót. A sötétebb kék mezőben olyan szavak is megjelennek, amelyek összes betűjét még nem ismeri minden gyermek, de az érdeklődők, gyorsabban haladók már ezekkel is megbirkóznak. Alkalmat ad tehát az egyéni differenciált fejlesztésre. **Ugyanannak a betűnek a tanulásához minden betűtanulási fejezetben a második oldalakon könnyebb, a harmadik oldalakon nehezebb feladatokat találunk. Ezek közül válogathat a tanító az egyes gyerekek haladásának megfelelően.**
- A betűtanulási fejezetek **negyedik oldala** verseket, mondókákat, közmondásokat, szólásokat, szókapcsolatokat kínál olvasásra. A szókeresés alkalmat ad az olvasni tanuló kisiskolásnak arra, hogy a tanult és ismert betűkkel szavakat fedezzen fel a szöveges környezetben és azokat elolvassa. Ahogy a betűk megismerésében halad, úgy éri el, hogy a számára felkínált vers, mondóka, dal vagy egyéb szöveg teljes tartalmát megismerje. Mindeközben látja a teljes szöveget, meggyőződik arról, hogy a szöveg szavaiból mennyit tud már elolvasni. **A szövegértés igénye az olvasás első pillanatától természetessé válik.**

A feladatok megoldásának a sorrendjét a **tanító** dönti el aszerint, hogy az olvasás tanulásának folyamatában melyik gyereket, milyen fejlettségi szintnek megfelelő feladat megoldásába tudja bevonni. Ennek figyelembe vételével tervezheti a differenciálást, az egyéni haladási ütemhez való igazodást.

Abban is a tanító dönt, hogy a felkínált feladatok közül hányat oldanak meg egyszerre tanítványai, illetve milyen ütemben kövesse egymást az új betűk tanulása.

Az olvasókönyv formai tulajdonságai

A könyv spirális fűzésű. Ez azt a célt szolgálja, hogy az olvasni tanuló gyermek egyéni haladási ütemének megfelelő oldalon (csak a kiválasztott oldalon) dolgozhasson.

Így a könyvoldal minden esetben kihajtva kerül a gyermek elé. (Két oldalra kinyitott könyvnek nem kell a gyermek előtt lennie!)

- Színes nyomással készült, munkatankönyv jellegű.
- Fekvő formátum, spirális, kihajtható kötéssel.
- Terjedelme: 123 oldal, vágott A/4-es méretben.
- A feladattípusok 1-10-ig piktogramokkal ellátottak.
- A piktogramok alatt megjelenő kör, az önértékelésre szánt színezés, jelölés vagy esetleg matrica helye.
- A felhasználáshoz a 124-126.oldalon lévő Útjelző ad segítséget.

A tankönyvből való tanuláshoz a forgalomban lévő tanulói és tanítói betűkártyákra és korongokra van szükség.

A feladattípusok bemutatása

1. lépés

A feladatban szereplő tárgyrajzok a hangkereséshez, hangfelismeréshez kínálnak képanyagot. A gyermekek megnevezik azokat a képeket, melyek **nevében a kiemelt hang szerepel**, illetve kikeresik azokat a tárgyrajzokat, melyek nevében nem szerepel a kiemelt hang. Maguk is gyűjtenek – közvetlen

környezetük tárgyainak, illetve társaik nevének megnevezésével – olyan szavakat, melyekben hallják a kiemelt hangot.

Megfigyelhetik, hogy a **tárgyak, személyek nevében hányszor hallják a kiemelt hangot.** Azok a gyermekek, akik már jártasak a hangok felismerésében, gyűjthetnek a képekről szavakat, csoportosíthatják a képeket, felkészülhetnek a képek nevével alkotott mondatok megfogalmazására.

2. lépés

A feladatok a szavak hangsorának számbavételére, **a keresett hang helyének megállapítására** és jelölésére alkalmasak. Ezek között szerepelnek rövidebb és hosszabb szavak, könnyebb és nehezebb hangzósorok. A feladatok megoldása előtt ajánljuk, hogy **a gyermekek rakják ki a szavak hangzósorát** korongokkal. Számlálják meg, hány hangból áll a szó, majd a keresett, illetve kiemelt hangot kék (vagy piros) színnel jelölik. **Ügyeljünk arra, hogy a kétjegyű betűvel jelölt hangokat egy koronggal rakják ki a gyermekek!** Így készíthetjük elő a „korongozást” kívánó feladatok önálló megoldását. A feladatban szereplő korongokat színezhetik, pótolhatják, vagy maguk rajzolhatják le azt a képet, amely nevének hangzószáma megegyezik a korongokkal jelölt hangok számával.

Fontos feladat, hogy megállapítsák a gyermekek, **hol hallják a kiemelt hangot: a szó elején; a szó végén; a szó belsejében.** Keressenek hasonló tulajdonsággal bíró szavakat!

3. lépés

Minden új betű tanulásakor **megkeresik a gyermekek a kiválasztott betűt** a billentyűzeten és kiszínezik azt. Ezt természetesen megelőzi a tanítói bemutatás, a formaelemzés, a megfigyelés, amihez a betűt bemutató oldalak felső sávjában megjelenő – egerek által bemutatott – tábla ad vizuális megerősítést. A billentyűzetről mindig leolvasható, hogy hány betűt tanult már a gyermek, és mennyit kell még megismernie ahhoz, hogy mindent el tudjon olvasni!

Az olvasás megtanulását a grafikailag közvetített számítógépes forma (képernyő, billentyűzet, egér) csupán csak motiválja. Nincs didaktikai jelentősége! Arra azonban tesz utalást, hogy a betűk, számítógép segítségével is előhívhatók, hiszen előbb-utóbb ezzel kell szembesülnie a gyermekeknek. Előfordul az is, hogy néhányan némi számítógépes jártassággal érkeznek az iskolába. Az ő esetükben a billentyűzet kiszínezésével az önálló betűkeresést, a felfedező tanulást segítjük.

4. lépés

A feladat megoldása az új betűvel való olvasás első pillanata. Akkor van jelentősége igazán, amikor az első mássalhangzót megtanulják a gyermekek, hiszen akkor olvasnak el először egy szót.

Az új betűvel ismerkedő kisdiákok kirakják a kép nevét a tanult magán- és mássalhangzókkal (betűkártyákkal). Ha valamelyik betűt még nem tanulták, helyére korongot tesznek. **Fontos, hogy a szókirakás minden esetben tanulói tevékenységgel, önállóan, de folyamatos ellenőrzés mellett történjen.** Ugyanis a korongok és betűkártyák balról jobbra való kirakásával az olvasás irányát is tanulják a gyermekek. A hangok felsorolásával pedig a betűk sorrendjét állapítják meg. Így érnek el a szó önálló kirakásáig. A feladat igen aprólékos mozzanatokból tevődik össze, de az olvasni tanuló számára elkerülhetetlen ezeknek az apró lépéseknek a végigjárása. A feladat ábrasora az önálló szókirakáshoz ad mintát, illetve az önálló munka ellenőrzésére is szolgál. **Örömteli felfedezés lehet a kisiskolás számára, ha a kirakásra váró szó minden betűjét már ismeri, és nem kell koronggal helyettesíteni egyetlen betűt sem.**

5. lépés

Az új betű formai felismerésének gyakorlása. Sikeres megoldásához **a forma-émlékezet és megfigyelés fejlettségére van szükség.** Az új betűk mindig valamilyen érdekes, tréfás ábrában, formában bújnak el, vagy kiszínezésük eredménye lesz valamilyen kedves figura. A feladat pihentető, játékos, általában nem igényel nagyobb erőfeszítést.

6. lépés

Szókirakó feladat többféle nehézségi változatban. Lehet szavakat kirakni másolással, kép nevének önálló megnevezésével, vagy rakhat ki a gyermek saját maga által kitalált szavakat is. Meghatározott betűcsoporttal több szó kirakása érdekes kutatómunka lehet, ugyanúgy, mint egy-egy szó valamelyik betűjének cseréjével alkotott más szó felfedezése is. A feladatok ezekhez adnak mintát és ötletet.

A szókirakó feladatok megoldásához korongok és betűkártyák szükségesek. A szó ismert betűit betűkártyákkal, a még ismeretlen betűket korongokkal rakják

ki a gyermekek. A könyvoldalakon is így láthatók a szavak, ezeket rakják ki a gyermekek maguk is az asztalukon. A könyv ábrája segítségével ellenőrizték a kirakás helyességét!

7. lépés

Tréfás feladat vagy rejtvény. A kisdíákok szívesen megbirkóznak vele. Általában gondolkodtató, képrejtvénybe bújtatott szavak kitalálását igénylik. Pihentető, játékos feladat.

Hasonló betűrejtvények alkotására érdemes buzdítani a gyermekeket!

8. lépés

A feladatok újabb és újabb szavak alkotását és azok olvasását segítik. Igazi felfedeztető munka, **szófejlesztésre, szóalkotásra készíti az olvasót.** Minden újabb betű megismerése további lehetőséget teremt a szavak bővítésére és átalakítására, ezért **ezek a feladatok az olvasás igazi próbakövei!** Ugyanis, ha a gyermek már el tudja olvasni például az **őr** szót és ismeri a „**l** és **ö**” betűt, akkor már az **őröl** szót is el tudja olvasni. Hasonló szóépítéssel alakul a **tol** –ből **tolat** vagy a **tál**-ből **tálal**. Végtelen számú változatot alkothatunk így a gyerekekkel együtt, amíg csak kedvünk és módunk van rá. A szóalkotás játékos, versenyszerű formában, párban, csoportosan, illetve otthoni egyéni felfedező tevékenységben is folytatható.

9. lépés

Szavakat formálunk változatos módon. Felcseréljük, kicseréljük a betűket a szavakban, illetve a hosszabb szavakban rövidebb szavakat keresünk, pl.: **látta – át; kérte – ér; dobolta-bolt.** A feladat több olvasnivalót, főleg szavakat, összetett szavakat, szókapcsolatokat kínál. A tanítónak számos lehetősége van arra, hogy kommunikációs helyzeteket teremtve ezzel a szókészlettel kérjen összefüggő gondolatokat, mondatokat a gyermekektől.

10. lépés

Ezek a feladatok az első oldalaktól kezdve **olvasnivalót kínálnak** tekintet nélkül arra, hogy melyik betűt tanulják éppen a gyerekek. Ezért ezeket a szövegeket kezdetben azoknak ajánljuk, akik már tudnak vagy majdnem tudnak olvasni. A többiek a szövegekben megkereshetik, jelölhetik a tanult betűket.

Hasonló feladatot tölt be a könyvben a betűtanuláshoz csatlakozó minden negyedik, **úgynevezett verses oldal is**. A kiválasztott versben, szövegben a betűtanulás sorrendjének megfelelően előfordulnak olyan szavak, melyeket már el tud olvasni a kisgyermek. Ezeket a szavakat kezdetben kiemeltük, a későbbiekben – bővebb betűismeret birtokában – a gyermek maga keresi meg. A versekben természetesen kevés az olyan szó, amelynek betűi megfelelnek az olvasástanulás ütemének, sőt, a szavak rendszerint ismétlődnek, de éppen ez motiválja arra az olvasni tanulót, hogy böngésszen, keresgéljen, melyik szó jelentését tudja még megfejteni. Az olvasásra kínált szövegtartalom magában rejti a differenciálás széles lehetőségét, amit a tanító tanítványai ismeretében és ötletgazdagságának megfelelően, saját jól átgondolt döntése alapján tehet meg. Például a már olvasók felkészülhetnek a vers bemutatására, kijelölhet a tanító sorokat az önálló olvasásra, kerestethet a szövegben rövid szavakat a már ismert betűkkel, felismertetheti az új betűket a szöveggörnyezetben.

A gyűjtemény a betanulás sorrendjének megfelelően készült, felhasználásának sokoldalúságát azonban a betűtanulás bármely szakaszában érdemes kihasználni. Ugyanis egy újabb betű tanulásakor is újra visszatérhetünk az előző oldalakra és kikerestethetjük a gyermekekkel azokat a szavakat, amelyeket a kiemelt szavakon kívül még el tudnak elolvasni. Ezeket érdemes jelölni, mert a többszöri visszatérés eredményeként lassan eltűnnek azok a szavak, amelyek jelentését még nem sikerült megfejteni. Így valamennyi szöveges oldal bármelyik betű tanulásakor – beleértve a nagybetűket is - használható.

A szókeresésnek azonban meg kell előznie egy igen fontos módszertani lépést, a szöveg élményszerű befogadását. Mielőtt elindul a böngészés, érdemes változatos módszerekkel szövegélményhez juttatni a gyermekeket azzal, hogy eljuttassuk, mozgással, rajzzal megjelenítjük, elszavaljuk, elmondjuk a választott szöveget, kitérünk tartalmára, előfordulására, ritmusára, érdekességeire. Szerencsés, ha a versikét, mondókát már ismeri a kisgyermek. **Ezzel mintegy felkeltjük az érdeklődést a szöveg önálló olvasása iránt, az olvasás technikai elsajátítása az alkalmazás szintű olvasás céljából történik.**

A könyvoldalakon népi mondások, neves költők gyermekeknek írt versei mellett találunk játékokból, mesékből vett ismert fordulatokat, melyek a szóolvasáson kívül a kommunikációs képesség fejlesztésére, az emlékezet előhívására, élmények felidézésére, játékokra inspirálnak. Megjelennek továbbá a tanult betűkkel felépített szókapcsolatok, melyek mondatok alkotására, szókinszbővítésre, történetek kitalálására, a képzelet, fantázia megmozgatására alkalmasak.

Az olvasástanulás módszere

I. Hangkeresés – hangszámlálás (1.,2.feladattípus)

- A feladatban szereplő **képeket minden esetben nevezzék meg** a gyerekek. Fűzzenek hozzá magyarázatot, mondjanak róla valamit, alkossanak vele mondatot, meséljenek róla. Erre azért van szükség, hogy a hang- és betűkeresés alkalmával ne legyen értelmezési gondjuk, ne találkozzanak olyan tárgyképpel, amelyet nem ismernek. Egyúttal a képek nevének pontos kiejtésével fejleszthetjük a beszédkészséget, a beszédértést és beszédhallást is.
- A **„Milyen hangokból áll a szó?”** - típusú feladattal a hangok felismerését, megkülönböztetését tanítjuk, a fonémahallás képességét fejlesztjük.
- A **„Hány hangból áll a szó?”** – kérdésre adott válasz a hangok megkülönböztetését, számbavételét kívánja.
- A **„Hol hallod a hangot? Jelöld!”** – Az ilyen jellegű feladattal a hangfelismerés képességének fejlesztése mellett a hang – szavakon belüli - helyének érzékelését is gyakoroljuk.

Eleinte a szavakat – a hangok száma szerint – **korongokkal rakják ki** a gyerekek. A kirakást segíti a tankönyvi minta, de ugyanezt önellenőrzésre is fel lehet használni. A szavak kirakását többféle szinten kérhetjük a gyerekektől attól függően, hogy hol tartanak a hangfelismerésben, betűfelismerésben, olvasásban:

- Kimondja a szót, megszámlálja hangjait, annyi korongot tesz az asztalra, ahány hangból áll a szó.
- Kimondja a szót, megszámlálja hangjait, annyi korongot tesz az asztalra, ahány hangból áll a szó. A már ismert betűket a megfelelő korongok helyére teszi.
- A képek nevét korongokkal és betűkkel rakja ki. Annyi betűt használ, ahányat biztonsággal felismer.
- Korongokkal és betűkkel kirakott szót azonosít a hozzátartozó képpel.
- Képek nevét kirakja betűkkel.

- Önállóan gyűjtött szavakat (kép segítsége nélkül) rak ki betűkkel.
- Szavakat képekkel azonosít.
- Szókapcsolatokat, mondatokat hozzájuk tartozó képekhez rendel.

A hangkereső feladatot azoknak a gyerekeknek ajánljuk, akiknek **a hangok hallás utáni felismerésében** kell gyakorlatot szereznük. A tárgyképek nevének kimondása után megfigyelik, hogy hallható-e a szóban a kívánt hang.

Például: (a –á betű tanulása)

- Melyik kép nevében hallod az „a” hangot? – baba, autó, répa, róka.
- Melyik kép nevében hallod az „á” hangot? – zászló, zsák, vár.
- Melyik az a kép, amelyik nevében sem az „a”, sem az „á” hang nem szerepel?
- Nevezd meg tárgyakat, melyek nevében az „a” (á) hangot hallod!
- Kinek a nevében halljuk az „a” (á) hangot? Szólítsuk meg!

Azok a gyerekek, akik **már felismerik és megkülönböztetik a hangokat**, ugyanezeknek a képeknek a segítségével megoldhatják a következő feladatokat:

- Csoportosítsd a képeket aszerint, hogy hallod-e a kép nevében az „a” (á) hangot vagy nem!
- Csoportosítsd a képeket a nevük hosszúsága szerint! (rövidebbek, hosszabbak)
- Egészítsd ki a csoportokat a hozzájuk illő szavakkal! – (A teremben látható tárgyképek nevével, illetve saját szókincsének mozgósításával.)

Ahogy haladunk a betűtanulásban, a **hangkereső feladatok is változatosabbak lehetnek.**

Például:

- a „m” betű és „h” betű tanulásakor a képről való szógyűjtést (1.lépés) a gyermekekre bízjuk. A „m” hangot tartalmazó szavak gyűjtésénél már azt is meg kell állapítaniuk, hogy melyik csoportba kerülhet a kép neve aszerint, hogy hol halljuk benne a megfelelő hangot. Szemfüles az, aki felfedezi, hogy nincs olyan kép, amelynek a nevében a „m” hang a szó végén található. Igazi fejtörő lehet a biztos hangfelismerőknek ilyen szavakat találni! (pl.: szem, köröm, alom)

- Az ü ú betűk tanulásakor a betűket jelző ládákba „gyűjtik” a képek nevét a gyerekek, ha kell, tanítói segítséggel. Jó alkalom ez a hangok időtartamának és az ékezeteknek a spontán megfigyelésére is.
- A „p” betű tanulásakor már az eddig jól begyakorolt hangszámlálás a legfontosabb feladat, ugyanis a hangok száma szerint kötik a tárgyak képét a korongokhoz.
- A „k” betű tanulásakor az azonosítás képességét fejlesztjük a feladattal akkor, amikor képek helyett – ugyanolyan elrendezésben – a hangokat jelölő korongok rajzával töltik meg a polcokat a gyerekek.
- A „b” és „g” betűs oldalakon a képek nevét a hosszúságuk szerint csoportosítják, miközben megkeresik a legrövidebb és leghosszabb szót. Az új hang helyét megkereshetik, de színezéssel nem jelöljük, mert több olyan szó is van, amely ugyanannyi hangból áll.
- A „s, sz, z, zs” betűk tanulásakor már nem csak a hangot kell felismerniük a kép nevében, hanem számokkal is jelölik, hogy hány hangból áll a szó.
- A „j” és „ly” tanulásakor a hangfelismerésen kívül a „j” és az „ly” betűkkel írt szavakra is felhívjuk a gyermekek figyelmét.

Az olvasástechnika sikeres elsajátításának egyik feltétele, hogy a gyerek képes legyen a szavakat hangokra bontani, a hangok sorrendjét felismerni, a szavakban szereplő hangokat megszámlálni. Ha ebben biztos, könnyebb lesz számára az olvasás, a szavak leírása és a helyesírás is. Az ilyen típusú feladatokat – több önállóságot kívánó változatban - azoknak is ajánljuk, akik már tudnak olvasni.

II. Betűfelismerés – betűkirakás – betűkeresés (3.,4.,5. feladattípus)

- Az új betűt tartalmazó szavak képei a lap felső sávjában, a „képernyőn” jelennek meg.
- Jó megoldás lehet az is, ha a gyerekek maguk rajzolnak – egy-egy betű tanulásához – hívóképet egy külön lapra. A legszebb a táblára is kerülhet a betűtanulás idején.

- A kép nevéből a hang leválasztása a didaktikailag jól ismert eljárással folyik. Miután a kép alatt a kép neve is szerepel, a hangot jelölő betűt a szóban figyelhetik meg a gyermekek.
- A betűk kiemelésére, a betűforma megfigyelésére a betűtáblákat tartó egerek hívják fel a figyelmet.
- A billentyűzet arra ad lehetőséget, hogy az új betűt, a többi betű között felismerjék és beszínezzék. A további oldalakon ez a betű már színesben jelenik meg. A betűtanulás végére érve a billentyűzet minden betűje kék lesz, ez jelzi, hogy már minden betűt megismertek.
- A betűk felismerését az 5. lépés feladata is segíti változatos formában. Itt a formai hasonlóság teszi próbára a gyermek figyelmét, hasonló formájú betűk között találja meg a tanult betűt. A feladat formarajzzal, színezéssel párosul, kitartást, pontosságot igényel.
- **A kép nevét a 4. lépésben rakjuk ki először, ekkor már a hang helyére kerül az új betű.** Ehhez a feladathoz az első mássalhangzó megjelenésétől kezdve - a lehetőségeknek megfelelően - olyan szavakat kerestünk, amelyek kirakásához már nincs szükség korongra, mert a szó minden betűje ismert. **Ezekből a szavakból indul majd az olvasás.**

III. Szókirakás – szókitalálás – szókimondás (6.,7.,8.,9.feladattípus)

Az olvasás technikai elsajátítását a betűismereten kívül **a szavak kirakása** segíti. A kirakott szavakban **cseréljük a betűket** úgy, hogy más szavakat kapunk. **A felfedezés öröme, az újabb és újabb szavakra való rátalálás élménye színesíti a munkát.**

- Amikor a gyerekek az első szót kirakják a (ló), felfedezhetik, hogy a képernyőn lévő kép nevét rakták ki korongok felhasználása nélkül.
- Elindíthatja gondolkodásukat, mozgósíthatja találékonyságukat az a kérdés, hogy **„Melyik szót lehet még ebből a két betűből kirakni?”** (ól, olló)
- **„Figyeljük meg a billentyűzetet! Melyik betűt ismerjük? (amelyiket kiszíneztük)**

- **Ha a szó egyik betűjét kicseréled egy másikkal, új szót kaphatsz! Melyik ez a betű? Olvasd el a szót!** (ál) Alkoss vele mondatot!
- Figyeld meg a „l” hangot ebben a szóban! Hosszan vagy röviden hallod? (ál, áll) Más szót kapunk! Mi a különbség a szavak között akkor, ha kimondod? Mi a különbség a szavak között, ha leírva látod?” Ezzel a feladatsorral már a helyesírást alapozzuk tapasztalat útján. Például: ló – ól – ál – áll – álló. A további oldalakon pl.: sír-sár-sor; hat-hét-hát-hút; tág-rág-vág él-év-én-ér.
- A szavakat egy-két betűvel hosszabbítjuk úgy, hogy újabb szót kapjunk: fa-fal-falu-falut-faluban; év-éve-évek-éveket;él-vél-levél-levele-levelét; ad-pad-apad-tapad-tapadó, stb.
- Hasznos, ha a **szókirakást** a gyermekek **betűkártyával** maguk is végzik. A betűk sorba rendezése (balról–jobbra) segíti az olvasást! A találékony gyerekek betűkártyák segítségével alkothatnak hasonló szavakat.
- Azok, akik már előbbre járnak az olvasásban, több betűt is ismernek, **szófejlesztéssel új szavakat** olvashatnak. A feladat a kreativitást, az alkotó gondolkodást, a szó- és szövegértés képességének fejlődését segíti.
- A szóalkotást segíti, amikor ábrák és jelek segítségével kell kitalálni egy-egy szót. A gyakorlat az adott betű felismerését, alkalmazását hívja elő.
- A könyvoldalon található világoskék mező és a szöveges oldal a már jól olvasók kíváncsiságát elégítheti ki. Ők elolvassák a szavakat, versikéket, mondókát, mondatokat. Folytathatják a szósort (pl.: nevek gyűjtése, szógyűjtés meghatározott betűkkel, stb.) De tanulhatnak mondókát, vagy a kiemelt szavak segítségével mondatokat alkothatnak.
- A szöveges részeket a betűtanulás - olvasókönyv által kínált - tempójába haladók is hasznosíthatják például betűk felismerésére, értelmes szórészek keresésére (pl.: lenne – le, len, ne; útra – út; kelne – kel, el, ne; eljutna – el, jut; eddig – edd)
- **Anyanyelvi tapasztalatok gyűjtésére** alkalmasak például azok a feladatok, amikor a képek segítségével tehetnek todalékot a szavakhoz a gyermekek: pl.: asztal képe + on – asztalon. A kimondott szóval mondatot alkothatnak. A már olvasók a todalékos szót olvassák ugyanebben a feladatban. Az oszlopok letakarásával is segíthetjük a feladatban való eligazodást, így tudják a gyerekek, melyik oszlop olvasásával kell megbirkózniuk. Motiváló lehet a

szóolvasás a kép letakarásával azok számára is, akik még nem ismernek minden betűt.

IV. Olvasás (10. feladattípus)

A betűtanulás és az olvasás elsajátításának üteme attól függ, hogy mennyire sikerült felkeltenünk a gyermek érdeklődését. Ha szívesen ismerkedik a leírt szöveggel, ha szeretne minél többet elolvasni, ha kíváncsi azokra a betűkre is, melyeket még nem tanult meg, akár érdeklődésének ütemében, önállóan is előbbre juthat az olvasásban. Ezt a törekvést szolgálják a 10-es feladatok, melyek **betűkeresésre, szókeresésre, olvasásra egyaránt alkalmasak.**

V. A nagybetűk megismerése

Azok a kezdő olvasók, akik az Egereskönyv segítségével jutnak el az önálló olvasásig, megszokták, hogy az olvasókönyvön kívül más nyomtatott eszközben – könyvekben, újságokban, feliratokon, hirdetésekben, címlapokon, reklámokon – felfedezhetők olyan szavak, melyeket el tudnak olvasni. Hasonló módon szereznek tapasztalatot a nagybetűk előfordulásáról is, hiszen a nyomtatott információk többségében jelen vannak a nagybetűk is.

Az iskolakezdő diákok tanítói sokszor találkoznak olyan gyerekekkel, akik nevüket, lakcímüket, vagy egy-egy számukra kedves személy, élőlény, tárgy nevét már - szabálytalanul ugyan, - de nagybetűkkel le is írják. Az olvasás tanulását kifejezetten segíti, ha a gyerek - már a kézírás tanulása előtt - próbálkozik szavak, mondatok, önálló gondolatok leírásával.

A fenti megfontolás alapján **a nagybetűk tanulásához tapasztalati úton való megfigyelés segítségével jutunk el.**

Amikor az olvasás tanulásának ütemében a nagybetűkkel való ismerkedéshez érünk, minden kisgyermek megtanulta az összes nyomtatott kisbetűt, megtanult olvasni. Tehát elsősorban arra a tapasztalatra építhetünk, amit a gyermek már megszerzett.

A nagybetűk tanulásában is a könnyebbtől a nehezebb felé haladunk. A nyomtatott kisbetűk között számos olyan betű található, amelynek **nagybetűs párja semmiben sem különbözik a kisbetűs formától**, tehát ismerős a kezdő olvasó számára. Ezek alkotják a **nagybetűk első csoportját**. Felismerésük és olvasásuk nem okozhat gondot, csupán a betű méretét kell a gyerekeknek megfigyelnie.

A **második betűcsoportba** azok a nagybetűk tartoznak, melyek hasonlítanak ugyan kisbetűs párjukhoz, de **formájukban, alakításukban kis eltérés mutatkozik kisbetűs párjukhoz képest**. Felismerésükhöz alaposabb megfigyelésre, a különbözőség érzékelésére van szükség. A hasonlóság azonban sokat segít az azonosításban.

A **harmadik betűcsoportba** azok a nagybetűk tartoznak, amelyek **nem hasonlítanak kisbetűs párjukhoz**. Ezeket külön-külön, alapos megfigyeléssel, formaazonosítással különbözteti meg a kezdő olvasó.

Az olvasókönyv nagybetűs oldalai az ábécé összes nyomtatott betűjéből kiindulva a fenti csoportosítás szerint mutatják be a nagybetűket. **Természetesen ez nem jelenti azt, hogy az azonos csoportba tartozó nagybetűket egyszerre, vagy netán egy órán kellene tanítani, csupán a megismerés sorrendjét irányítja a könnyűtől a nehéz felé haladva!**

A nagybetűk olvasása továbbra is szövegkörnyezetben, illetve tulajdonnevek segítségével folyhat.

Az Egereskönyv „**A csorba fogú kisegér**” című verses mesével fejeződik be. A szöveg a könyv mindkét lapján olvasható, más betűtípussal írva. A második oldalon lévő szöveg betűi színezhetőek! Így a szöveg alkalmat ad arra, hogy a kezdő olvasó, olvasni tudásának mértékében, fokozatosan színezzé azt a betűt, - később szót, verssort, mondatot, - melyet már el tud olvasni. A betűtanulás befejezésekor a lapon minden betű színezve, a betűforma mintegy átírva jelenik majd meg. Ez is jelzi, hogy mindent el tud olvasni a kisiskolás!

Az olvasás megtanulása nagy élmény és nagy kincs minden kisgyermek számára. Az **EGERESKÖNYV** olvasásával párhuzamosan érdemes már a legelső önálló olvasási próbálkozásoknál ismert verses- és mesekönyveket, gyermekújságokat, nyomtatott információkat is a gyermek elé tenni, hogy **rátaláljon az olvasás információközlő szerepére. Így fogja átélni olvasás örömét!**

Betűkereső (az Egereskönyvben)

a - á	4-7
o - ó	8-11
i - í	12-15
l	16-19
r	20-23
t	24-27
e é	28-31
u ú	32-35
d	36-39
ö ő	40-43
m	44-47
n	48-51
ü ű	52-55
p	56-59
k	60-63
v	64-67
b	68-71
g	72-75
f	76-79
h	80-83
c cs	84-87
s sz	88-91
j ly	92-95
ty	96-99
ny	100-103
gy	104-107
z zs	108-111
nagybetűs ábécé	112-113
kisbetűvel megegyező formájú nagybetűk	114
E É F K L LY R	115
M N NY	116
B D	117
G GY T TY	118
A Á H	119
Nevek	120

Verskereső (az Egereskönyvben)

Dalocska /Csukás István/	18
Lovasok /Varró Dániel/	19
Fiúk, lányok /Weöres Sándor/	19
Macskazene /Tarbay Ede/	23
Kocsi és vonat - részlet /Weöres Sándor/	26
Kezdődik az iskola /Weöres Sándor/	26
Holló dal /Szabó Era/	27
A levél /Szabó Era/	31
Mackó brummog /Weöres Sándor/	34
Kocsi és vonat – részlet /Weöres Sándor/	35
Piros autó /Nemes Nagy Ágnes/	35
Rigórúgta dió - részlet /Takáts Gyula/	39
Soroló /Tótfalusi István/	43
Gyümölcsálmok /Szabó Era/	47
De jó lenne /Szűcs Imre/	50
Ess, eső, ess/népköltés/	51
Szalmaének /Hajnal Anna/	51
Cipósütő mondóka/Tarbay Ede/	54
Mondóka /Bella István/	55
Répa Bozsó... /D.Szász Blaskó Márta/	55
Lepke-dal /Szilágyi Domokos/	59
A kakas /Gulyás Pál/	62
Dalocska /népi játék/	63
Hát te ki vagy? /D.Szász Blaskó Márta/	63
Levél az erdőből /Hárs László/	66
Mit mos? /népi játék/	67
Vásár /Weöres Sándor/	67
Hónapsoroló /népköltés/	70
Kánon /Jankovich Ferenc/	71
Papagáj /Szabó Era/	71
Rigórúgta dió – részlet /Takáts Gyula/	74
Költögető /Kányádi Sándor/	75
Labda /Mándy Stefánia/	78
Mi volnék? /Weöres Sándor/	79
Csupavíz /László Noémi/	79
Hóésésben /Nemes Nagy Ágnes/	82
Olvasás /Weöres Sándor/	86
Nyelvtörő mondóka	86
Nyelvtörő /Szabó T. Anna/	87
Csip – csip csóka /népköltés/	87
Mozdony /Illyés Gyula/	90

Süssünk, süssünk valamit /népköltés/	91
Mit mos, mit mos levél katicája? /népi játékdal/	98
Pontyos /D. Szász Blaskó Márta/	99
Megszökött egy kiscsikó /Osvát Erzsébet/	102
Téli fák /Zelk Zoltán/	103
Tavaszi dal /Zelk Zoltán/	106
Kendermagot talált ... /Móricz Zsigmond/	107
Hintadal /Lennart Hellsing ford.: Rab Zsuzsa/	110
Nyári rajz / Nemes Nagy Ágnes/	111
A boszorkány röpte /Vörös István/	121
A napmolnár /Vörös István/	121
A csorba fogú kiséger /Kopré József/	122-123